

'In de supermarkt word je geen meubelmaker'

Het stokje moet tijdig worden doorgegeven. Daarom maakt Stichting Hout & Meubel vmbo-leerlingen al warm voor de interieurbouw. Op 12 mei togen veertien derdejaars Bouwtechniek van Rijks Scholen Gemeenschap Noord Oost Veluwe te Epe naar Orgelmakerij Reil te Heerde en vervolgens naar Koele Interieurbouw in Wezep. Beide ondernemingen zijn actief als leerbedrijf.

08.15, de bel gaat. Techniekdocent Jan Augustinus introduceert in zijn practicumlokaal Albert van Schaik, één van de opleidingsadviseurs van Stichting Hout & Meubel (SH&M). Hij houdt contact met - potentiële - leerbedrijven en geeft voorlichting op vmbo-scholen zoals op Noord Oost Veluwe.

Albert van Schaik houdt een inleidend praatje over het interieurbouwvak, aangevuld met een film waar een stageloper vertelt over zijn ervaringen bij Plastiform in Ommen. "Het grote verschil met de bouw is, dat je bij interieurbouw niet kijkt op de centimeter maar op de millimeter. Bovendien behoort je er tegenwoordig ook nog verstand te hebben van computers. Dat alles moet je leuk vinden en kunnen", stelt Van Schaik.

Het merendeel van de negen vmbo basis- en vijf kaderleerlingen verkondigt al een keuze te hebben gemaakt. Het gros geeft tijdens de excursies aan dat het er mooi uitziet maar dat ze toch liever kiest voor het grovere werk. Met name Morris, Justin en Willem vertellen echter dat ze juist interieurbouw meer zien zitten. Bij de hele groep valt gedurende de hele dag op dat iedereen aandachtig luistert en de nodige vragen stelt. "Een fijne groep jongens bij elkaar", verkondigt een glunderende Jan Augustinus. Ook Albert van Schaik oogt tevreden, zegt dat het er op sommige scholen ook wel eens wat brutaler aan toegaat maar dat de aandacht er toch eigenlijk altijd wel is.

BEVLOGEN

09.00 uur, de groep arriveert bij Orgelmakerij Gebr. Reil bv. Evenals bij Koele Interieurbouw is het de derde achtereenvolgende keer dat vmbo'ers van Noord Oost Veluwe de ondernemingen bezoeken. "Als het een beetje kan, leid ik ze zelf rond", verklaart eigenaar/derde generatie Hans Reil van de orgelmakerij. Hij spreekt vol passie over zijn bijzondere vak. Reil blijkt daarmee het perfecte adres voor het overbrengen van liefde voor interieurbouw

want zoals Albert van Schaik daarvoor al had uitgelegd: "Of je nu een kast maakt voor een kamer of voor een orgel, het komt in beide gevallen neer op interieurbouw".

"Nederland telt slechts rond de twintig orgelbedrijven met in totaal zo'n 200 orgelmakers", vertelt Hans Reil. Bij hem werken 29 mensen waaronder zestien hout- en vier metaalbewerkers. "Wij werken hier nog met een meester - gezel - leerling-systeem. Onder de meesters bevinden zich drie leermeesters, zij volgden ook de vierdaagse cursus praktijkopleider."

Momenteel lopen bij Reil drie leerlingen rond maar meerderen hebben de opleiding al voltooid en er een baan gekregen, vervolgt de directeur. "We ontvangen daarnaast regelmatig vmbo-stagiaires, variërend van enkele dagen tot twee weken. Het mooie is dat niemand het verstand op nul hoeft te houden, dat kan niet eens." Hans Reil toont tijdens zijn rondleiding wat zichtwerk, voltooid door een leerling, en een antieke blaasbalg die een andere leerling gedurende anderhalve maand restaureerde.

RONDLEIDING

De excursiegroep heeft geluk want een tien meter hoog orgel waaraan Reil al twee jaar werkt, staat bijna gereed in de werkplaats te pronken. "Jeetje, wat een ding", klinkt het, gevolgd door vragen hoe je het orgel in hemelsnaam op de plaats van bestemming krijgt en hoeveel het kost. Als ze 'misschien wel een ton' schatten, blijken de leerlingen er een factor tien naast te zitten. Hans Reil: "Er zitten vooral héél veel arbeidsuren in. Ondanks de relatief hoge arbeidskosten, behoort Nederland tot de leidende orgellanden en dat heeft alles te maken met kennis. Dáár draait het om bij orgelmaken en Nederland kan bogen op een traditie die teruggaat tot 500 jaar." Reil vertoont tevens een filmpje over het maken van een kerkorgel dat eind jaren negen-

Justin Slijkhuis (15): "Ik heb stage gelopen in de bouw maar vond dat te grof. Interieurbouw spreekt me veel meer aan, vooral het gegeven dat je een stuk hout bewerkt tot een mooi eindproduct. Of het nu bij een scheepsbouwer, orgelmaker of van andere interieurbouwer is, maakt me nu niet zoveel uit."

Willem van Brummelen (15) bij Koele Interieurbouw: "Je moet hier goed kijken hoe alles in elkaar zit en ik houd wel van dat puzzelen. Sinds vorig jaar ben ik er vrij zeker van dat ik deze richting op wil. School, genoeg ervaring opdoen en wie weet daarna een eigen bedrijf?"

tig deels in zijn bedrijf is gemaakt door televisieprogramma Het Klokhuis. "Buiten de orgelmotor maken we hier alles zelf", verkondigt hij trots en dat toont hij weer tijdens de rondleiding. "Zélf het tappen van een schroefdraad?", vragen de leerlingen verbaasd. Hans Reil beaamt dit lachend en legt uit hoe nauw het allemaal komt. Buiten laat hij de eigen houtvoorraad zien, hele bomen die hij daar zelf droogt. "We willen alles onder controle houden. We spreken van een klankkast, hout dat in droogkamers geforceerd droogt, blijft toch te onrustig."

Andy Klomp (18) volgde de kaderopleiding vmbo op RSG Noord Oost Veluwe, vervolgens het bbl-niveau 2 en doet nu niveau 3. "Via een stage kwam ik erachter dat ik het werken bij een bouwbedrijf wat te ruw vind. Hier is het werk preciezer, dat ligt me meer. Dat we voor de horeca werken, spreekt me ook heel erg aan, laatst bouwden we met een vriendengroep een eigen bar en mijn kennis kwam daarbij goed van pas! Ik hoop hier te kunnen blijven."

ERVARINGEN

Het werven van leerlingen is nooit een probleem, ervaart Hans Reil. "Er zijn altijd wel leerlingen die dit werk ambiëren en wij onderhouden goede contacten met het ROC Aventus in Apeldoorn en met het Deltion College in Zwolle. Zij maken een goede inschatting van het type dat wij willen want je moet hier wel uit het goede hout gesneden zijn." Reil richt zich vooral op jongeren die de beroeps begeleidende leerweg (bbl) in het mbo volgen. Zij werken wekelijks vier dagen bij een

SH&M-erkend leerbedrijf en gaan er één naar school. Dit doen ze ten minste twee jaar en kunnen er een hoger niveau aan vastknopen. Over het startniveau van de leerlingen uit Reil zich tevreden. "Het gaat erom dat ze handig zijn en dat ze doorzien waarmee ze bezig zijn; hier leren ze de praktijk. Voorzichtigheidshalve geven we van tevoren wel aan dat ze hier al léén de hele opleiding kunnen blijven als de samenwerking goed verloopt. Ik denk dat voor zowel een leerbedrijf als de leerling de grootste valkuil ligt als je te lang treuzelt als het

'Jeetje wat een ding...'

niet gaat, dat kan ook heel vervelend zijn voor de algemene sfeer. Meestal verloopt alles goed."

Reil kent sowieso weinig verloop. "Dat is maar goed ook want het verkrijgen van ervaren personeel is heel lastig, er lopen er immers maar zo weinig rond. Daarom is instroom van jongeren voor ons ook onontbeerlijk."

Naast de bbl kent het mbo ook de beroepsopleidende leerweg (bol). Hier gaan leerlingen vijf dagen naar school afgewisseld met stageperiodes. "Voor ons is dit minder praktisch omdat ik leerlingen hier vier dagen wil voor een langere periode", verklaart Hans Reil. "Ze leren bij de bol weliswaar eerder tekenen en werken met computers maar bij ons moet je vooral praktisch onderlegd zijn. Een eventuele specialisatie komt later wel en dat leren we ze dan intern."

MEER

VERANTWOORDELIJKHEID

Wat zijn voor Hans Reil de voordelen als leerbedrijf? "Doordat we op deze manier voortdurend aan voldoende jonge mensen komen, hoeven we niet te investeren in adverteren en sollicitatieprocedures. Daarnaast is het voor

de sfeer in het bedrijf heel goed. Ik merk dat de oudere generatie het leuk vindt om kennis over te dragen. Deze week doen de huidige drie leerlingen toevallig allemaal hun proeven van bekwaamheid en iedereen is er bij betrokken. De scholen besteden op hun manier weer extra aandacht aan tekortkomingen als wij die bespeuren. Op orgelgebied doen we dat zelf, zo geef ik ze na verloop van tijd het boek 'Toegang tot het orgel' en neem daarna een toetsje af."

Over de nadelen van een leerbedrijf moet Reil langer nadenken. "Natuurlijk vergt begeleiding tijd maar doe je het goed dan levert het per saldo meer op. Verder kost de - niet verplichte - opleiding tot praktijkopleider een kleine duizend euro maar ook dat is een goede investering. Daarnaast moet je incalculeren dat er iets mis kan gaan. Ik betrapte ons er echter op dat we juist te voorzichtig waren; leerlingen kunnen vaak meer dan je denkt. We geven ze tegenwoordig daarom meer verantwoordelijkheid en laten ze ook rustig tegen een deadline aanwerken."

HORECA

10.45 uur, het is tijd voor Koele Interieurbouw, sinds 1 juni Inris genaamd. "Een typische interieurbouwer die vanwege haar horeca-accents veel werkt met massief hout", vertelt Albert van Schaik. Hier gebruikt hij een prijsvraag als foefje. De antwoorden zitten verweven in de verhalen van bedrijfsleider Jurry van den Berg en chef werkplaats Henk Verkuyl; de winnaars ontvangen respectievelijk 12,50, 5 en 2,50 euro cash. Stoer!

Bij Koele werken 22 mensen, daarnaast besteedt de onderneming uit aan met name Moldavië. Jan Augustinus reageert verrast als hij in de werkplaats oud-leerling Andy Klomp ontdekt. Als blijkt dat hij het bij Koele enorm goed doet, straalt de docent helemaal.

De jongens krijgen een rondleiding die grofweg aansluit bij de totstandkoming van een bar. In de werkplaats splitst de groep zich; belangrijk gezien de matige verstaanbaarheid onder het geluid van de zagen. Aan de ene kant van de werkplaats toont Henk Verkuyl hoe de werkploeg een ontwerp vertaalt naar productie; elders demonstreert Jurry van den Berg verschillende machines. Hij laat de leerlingen zelf aan de slag gaan bij een CNC die voor iedereen geheel automatisch de nieuwe bedrijfsnaam Inris (Italiaans voor 'samen slimmer') in een plaat MDF freest. Van den Berg:

Morris Kamphuis (15) bij Reil: "Die rust van het werk... Dát wil ik. Mijn vader is bouwvakker, mijn opa meester timmerman en dat laatste wil ik altijd al. Welke lijnsoorten gebruiken jullie?", vraagt hij aan Hans Reil, en aan het einde van de rondleiding: "Wanneer was die open dag precies?" Morris heeft er zin in en straalt uit dat hij de rust voor het vak in zich heeft. Hans Reil knikt: "Daarvan moet sprake zijn, wil je hier op je plek zijn. Het is heus niet nodig om hier de hele dag naar orgelmuziek te luisteren; wél heeft iedereen respect voor het orgel. Dat ontstaat echter vanzelf als je uit het goede hout gesneden bent!"

Hans Reil toont zijn houtvoorraad.

"We maken hier iets... moois! Interieurbouw is ook het mooiste vak. Jullie hebben vandaag gezien dat er wel héél wat komt kijken eer een bar compleet is."

VEEL BIJLEREN

Koele is een groeiend bedrijf en merkt tot nu toe zelfs nog niets van de recessie, verklaart Jurry van den Berg na afloop. "We stikken van 't werk, hebben net weer mensen ingehuurd en werk uitbesteed. Het is daarom prettig als we via leerlingen een aantal handen extra krijgen. We laten ze zeker meelopen met het volwaardige proces maar daarbij leren ze ook van klusjes als glijnagels bevestigen onder stoelen. Het scheelt als zij gedurende een halve, driekwart dag daarmee bezig zijn of een dure kracht." Voor Koele geldt dat het moeilijker is om medewerkers te krijgen dan om ze te houden. Van den Berg: "Daarom onderhouden wij contact met een drietal opleidingen."

Ook Koele richt zich voornamelijk op bbl'ers. Jurry van den Berg uit zich minder tevreden over hun kwaliteit. "Ik vind die toch echt minder dan vroeger. Toen wisten ze wat eiken of mahonie was, nu ontbreekt vaak de materiaalkennis. Technische vaardigheden als schuren zijn vaak eveneens onder de maat. We steken dan ook veel tijd in de leerlingen. Er zijn er heus die het vak snel oppakken, anderen hebben het na een half jaar nog niet onder de knie. Voor ons is dat een teken dat ze beter naar een ander leerbedrijf kunnen gaan, vaak willen leerlingen dat ook. Maar laat ik niet te negatief klinken: het is slechts één keer voorgekomen dat we eerder, na twee maanden, aangaven dat het niet verder ging. De leerlingen zijn ook mondiger dan vroeger en de algemene ontwikkeling is goed. Daarentegen laat de werkhouding meer te wensen over. Maar Henk, onze leermeester, heeft geduld en hij vindt het opleiden leuk. Het levert uiteindelijk veel op, in het beste geval een gemotiveerde werknemer." Gemiddeld werkt er bij Koele één leerling. "Andy is echt een topper", meldt Van den Berg. "We hebben er misschien wel twintig gehad maar hij steekt er met kop en schouders bovenuit. Als we maar enigszins kunnen, houden we die graag in huis. Het is een groot voordeel dat je dan weet waaraan je begint."

Edith Kok

Foto's: Jan Augustinus

Leid op!

Wat zijn de ervaringen van Stichting Hout & Meubel? Voorlichter Erik Bosma merkt dat er sprake is van diverse kenteringen. "Een jaar geleden konden we leerlingen nog makkelijk plaatsen maar we merken dat bedrijven vanwege de crisis minder ruimte hebben. Een gevolg daarvan is dat leerlingen momenteel eerder kiezen voor de bol. Een tijdje geleden was de verhouding zo'n beetje fifty-fifty; afgelopen oktober telden we in de meubelindustrie en interieurbouw 1500 bbl'ers en bijna 2000 bol-leerlingen. De stageplaatsen zitten vanwege de geringe kosten minder in de knel."

Ongeveer 35 procent van de interieurbouwbedrijven staat bekend als erkend leerbedrijf, vervolgt Bosma. "Wat Reil vertelt, is typerend voor alle orgel- en scheepsbouwers: zij beseffen heel duidelijk het belang van opleiden. Het zijn dan ook vooral de meer algemene interieurbouwers die we hiervan moeten overtuigen."

Erik Bosma somt op: het werken aan eigen kwaliteit; de vaste medewerkers raken gemotiveerder; je uitstraling naar buiten verbetert; je werkt met z'n allen aan de ontwikkeling van de branche. Erik Bosma: "Neem jezelf serieus als bedrijf en leid op! Natuurlijk kost het tijd, reken op zo'n vier tot zes uur per week. Maar als je bij de supermarkt gaat werken, word je geen meubelmaker. Bovendien kost instrueren altijd tijd. Ben je géén leerbedrijf dan mis je de structuur van een mbo-opleiding. In de leermiddelen komen alle aspecten van het beroep aan bod."

Erik Bosma noemt het een goede zaak dat binnen de hout- en meubelbranche een derde deel vanuit een regionaal samenwerkingsverband leerlingen aanneemt. "Zij laten leerlingen eerder rouleren zodat die meer ervaring opbouwen."

KWALITEIT

Over de kwaliteit van de leerlingen reageert

Bosma: "Het is een feit dat jongeren minder dan vroeger met hun handen bezig zijn, denk bijvoorbeeld aan al dat gecomputer. Toch wil ik de kwaliteit nuanceren. Ik denk dat het van alle tijden is dat mensen denken dat het vroeger beter was. De oudere garde begon soms al met twaalf jaar te werken. Wat deden ze de eerste jaren? Aanvegen! De verwachting van de werkgever was 0,0 maar dat deerde niet, ze kostten ook vrijwel niets. Tegenwoordig ontvangen bbl'ers een CAO-loon. Dat is leuk maar er wordt meteen ook heel veel van ze verwacht."

NAAMSVERANDERING

Punt is dat het aantal jongeren dat kiest voor interieurbouw ondermaats is en - evenals bij andere technische opleidingen - de afgelopen jaren daalde. Erik Bosma: "Er ligt een voorstel om de naam vmbo Bouwtechniek te veranderen in: 'Bouwen, Wonen, Interieur'. De vraag naar meer creatieve invulling is er en het spreekt meer leerlingen aan, óók meiden. Op dit moment ligt hun aandeel in de hout- en meubelopleiding op bijna tien procent en dat deel stijgt slechts heel licht. Terwijl zij steeds gewilder zijn."

Edith Kok

